

Ημερίδα-Συνέδριο της Νομαρχίας Αθηνών

Υδατικοί πόροι - Υπόγεια νερά και περιβάλλον

Στρογγυλό τραπέζι

Θέμα:

**«Οι θέσεις των κοινωνικών φορέων για τους
υδατικούς πόρους»**

Δρ Χριστίνα Θεοχάρη
Περιβαλλοντολόγος Μηχανικός

Εκπρόσωπος ΕΚΑ

Αθήνα, 1 Φεβρουαρίου 2008
Ζάππειο Μέγαρο

1. Το νερό ως κοινωνικό αγαθό

Η διαχείριση των υδατικών πόρων αποτελεί ένα δραματικά επίκαιρο θέμα για την παγκόσμια κοινότητα. Το νερό αποτελεί **πολύτιμο κοινωνικό αγαθό** και το δικαίωμα πρόσβασης σε ασφαλές πόσιμο νερό είναι βασικό **ανθρώπινο δικαίωμα**. Η χρόνια έλλειψή του σε εκτεταμένες περιοχές του πλανήτη σε ηπείρους όπως η Αφρική, η Ασία οδηγεί ή /και συντηρεί την ακραία φτώχεια και επιδεινώνει τις συνθήκες ζωής.

Η κατάσταση στον Πλανήτη από πλευράς προστασίας του υπέρτατου αυτού ανθρώπινου δικαιώματος είναι **απογοητευτική** χωρίς να σημαίνει ότι και στον ανεπτυγμένο κόσμο δεν υπάρχουν προβλήματα. Μόνο που στις αναπτυσσόμενες χώρες οι συνθήκες είναι τραγικές. Και οι αριθμοί μιλάνε από μόνοι τους, καθώς υπάρχει αδυναμία πρόσβασης 1,2 δισ. ανθρώπων σε πόσιμο νερό, 2,4 δισ. άτομα κινδυνεύουν από την έλλειψη βασικών προϋποθέσεων υγιεινής, η ρύπανση του υδατικού περιβάλλοντος¹, ευθύνεται για το 20-25% των θανάτων παγκοσμίως².

Ένας εκ των στόχων της Χιλιετίας που έχει θέσει ο Ο.Η.Ε. είναι η μείωση στο μισό μέχρι το 2015 του 1,2 δισεκατομμυρίων ανθρώπων που σήμερα δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό νερό. Το νερό χρησιμοποιείται και ως γεωστρατηγικό μέσο επιβολής εξουσίας που οδηγεί σε πολεμικές συγκρούσεις, ενίοτε συγκαλυμμένες από άλλες αιτίες (Συρία – Τουρκία, Παλαιστίνη-Ισραήλ, Νταρφούρ κά). Δυο είναι τα χαρακτηριστικά σε σχέση με το νερό και την χρήση του:

α. Η αύξηση της ζήτησης κατά τις τελευταίες δεκαετίες λόγω της αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού και της βιομηχανικής παραγωγής. Στην Ευρώπη, από το 1955 μέχρι τις μέρες μας, η συνολική κατανάλωση νερού **αυξήθηκε από 100 σε 660 κυβικά χιλιόμετρα τον χρόνο**. Η κατανάλωση νερού, η οποία σε παγκόσμιο επίπεδο διπλασιάζεται κάθε 20 χρόνια, αναπτυσσόμενη με διπλάσιους ρυθμούς απ' ότι η αύξηση του πληθυσμού, αποτελεί έναν από τους βασικούς δείκτες **του επιπέδου ανάπτυξης** των κοινωνιών, καθώς η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης προϋποθέτει την αύξηση της υδατικής κατανάλωσης.

---

¹ Απειλή για τους υδατικούς πόρους αποτελούν η ρύπανση και ο ευτροφισμός των εσωτερικών νερών.

² Περίπου 2 εκατομμύρια παιδιά πεθαίνουν κάθε χρόνο από ασθένειες που σχετίζονται με το νερό.

β. Η υποβάθμιση της ποιότητας του νερού, η οποία επεκτείνεται στην υποβάθμιση ή / και καταστροφή οικοσυστημάτων, και την απώλεια της της βιοποικιλότητας. Σε αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε τους φόβους από τις επιπτώσεις της διαφαινόμενης **κλιματικής αλλαγής** (ξηρασιές, πλημμύρες) με ορίζοντα το 2050. Με την αλλαγή του κλίματος, αναμένεται να περιοριστεί ακόμη περισσότερο η πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό. Οι τομείς της οικονομίας που φαίνεται να επηρεάζονται περισσότερο από τις επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών στους υδατικούς πόρους είναι:

- *η γεωργία (αυξημένη ανάγκη ύδρευσης),*
- *η ενέργεια (μείωση ποσότητας διαθέσιμου νερού για ψύξη και μειωμένη υδροηλεκτρική ενέργεια),*
- *η υγεία (ποιότητα νερού),*
- *η αναψυχή (τουρισμός),*

Οι επιπτώσεις στα **οικοσυστήματα** και τη **βιοποικιλότητα** είναι επίσης ανυπολόγιστες. Σ' ότι αφορά στην γεωγραφική κατανομή των φαινομένων η κεντρική Ευρώπη αναμένεται να αντιμετωπίσει κυρίως πλημμύρες, η βόρεια Ευρώπη προβλήματα σε θέματα ενέργειας, υγείας και διαταραχής των οικοσυστημάτων, ενώ **η νότια Ευρώπη έντονο πρόβλημα λειψυδρίας και ανομβρίας.**

2. Η συνέργια των πολιτικών

Προκειμένου να αντιμετωπισθούν όλα αυτά τα άκρως ανησυχητικά, διαμορφώθηκε ένα ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο, μια ολοκληρωμένη και δύσκολη οδηγία που διέπει την Ευρωπαϊκή υδατική πολιτική και κατ' επέκταση τις πολιτικές των Κ-Μ και της χώρας μας, με συγκεκριμένα ορόσημα και υποχρεώσεις, και με κύριο άξονα την περιβαλλοντική διάσταση του νερού εκτιμώντας ότι: *«Το νερό δεν είναι εμπορικό προϊόν, όπως όλα τα άλλα, αλλά αποτελεί κληρονομιά που πρέπει να προστατεύεται και να τυγχάνει της κατάλληλης μεταχείρισης».* Στόχος της Ε.Ε. είναι να βελτιωθεί, από άποψης **σύστασης, ποσότητας και ποιότητας,** η κατάσταση των υδάτων της Ευρώπης έως το 2015, συνεκτιμώντας τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τις χρήσεις του νερού και στη βάση της αρχής ο «ρυπαίνων πληρώνει». Η χώρα μας παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες ως προς την υλοποίηση των προβλεπομένων από την οδηγία όπως αποδεικνύει η πρόσφατη παραπομπή μας στο ΔΕΚ για μη **σωστή περιβαλλοντική**

και οικονομική αξιολόγηση όπως απαιτεί η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (ΟΠΥ) εκ μέρους της Ελλάδας αναδεικνύει τις αδυναμίες οι οποίες πρέπει να αντιμετωπισθούν. Μέχρι σήμερα η Ελλάδα δεν έχει υποβάλλει σωστή περιβαλλοντική και οικονομική αξιολόγηση όπως απαιτεί η ΟΠΥ. Συγκεκριμένα, οι πληροφορίες που έχουν υποβληθεί υποδεικνύουν ότι δεν έχουν διεξαχθεί εργασίες αναγνώρισης των υδατικών συστημάτων που βρίσκονται στο όριο σύγκλισης με τους στόχους της ΟΠΥ. Τον Οκτώβριο του 2005 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία για παράβαση σε σχέση με την τήρηση του άρθρου 5 παράγραφος 1 και του άρθρου 15 παράγραφος 2 της Οδηγίας 2000/60. Δεδομένου ότι η Ελλάδα δεν συμμορφώθηκε προς τις εν λόγω απαιτήσεις, η Επιτροπή κατέθεσε την υπ' αριθ. C-264/07 προσφυγή στο Δικαστήριο. Επιπλέον, η Ελλάδα δεν έχει ενημερώσει ακόμα την Επιτροπή για τα προγράμματα παρακολούθησης που απαιτεί η οδηγία. Οι σχετικές εκθέσεις έπρεπε να υποβληθούν στην Επιτροπή το Μάρτιο του 2007. Επισημαίνεται επίσης ότι σχετικό Μέτρο ενταγμένο στα επιχειρησιακά προγράμματα 2000-2006 για το περιβάλλον που σχετίζεται με την πιλοτική εφαρμογή της ΟΠΥ, παραμένει σε πολύ χαμηλό επίπεδο απορρόφησης και ότι οι ελληνικές αρχές θα πρέπει να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια να βελτιώσουν αυτήν την κατάσταση.

Βέβαια η προστασία των υδατικών πόρων δεν διασφαλίζεται απλά και μόνο από την εφαρμογή της νομοθεσίας. **Είναι απολύτως αναγκαίο η υδατική πολιτική να συνεπικουρείται από τις πολιτικές για:**

- **την διαχείριση των υγρών αποβλήτων** (αστικά και βιομηχανικά λύματα).
- **την διαχείριση των στερεών αποβλήτων** (Χώροι Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων – ΧΑΔΑ, που θα πρέπει να κλείσουν και να αποκατασταθούν μέχρι το τέλος του 2008).
- **την διαχείριση των επικινδύνων αποβλήτων** (ανεξέλεγκτη απόρριψη, ανύπαρκτη επεξεργασία, ακατάλληλη μακροχρόνια αποθήκευση) από χημικές βιομηχανίες, νοσοκομεία, μηχανέλαια (κλοφέν). Μόλις χθες παραπέμφθηκε η χώρα στο ΔΕΚ για μη συμμόρφωση με την οδηγία 442/75 όπως τροποποιήθηκε με την 156/1991 και αφορά στην δημιουργία κατάλληλων εγκαταστάσεων για τη συλλογή και επεξεργασία των επικινδύνων και δη όσο πιο κοντά στον τόπο παραγωγής τους.

- **την ατμοσφαιρική ρύπανση**, (ρύποι που καταλήγουν στα επιφανειακά και τα υπόγεια νερά).
- **την γεωργική δραστηριότητα** (φυτοφάρμακα, γεωργικά απόβλητα) και την περιβαλλοντική της συμβατότητα.

- **Τα δάση**

Το δάσος ασκεί, ως παρεμβαλλόμενο μεταξύ της ατμόσφαιρας και του εδάφους, σημαντική υδρολογική επίδραση. Από το νερό που φθάνει στο έδαφος, ένα πολύ μικρό μέρος (1-5%) απορρέει επιφανειακά, ενώ το μεγαλύτερο διηθείται, χάρη στο μεγάλο πορώδες του δασικού εδάφους, το οποίο δρα ως ένας τεράστιος ταμιευτήρας. Αυτό είναι και το συγκριτικό πλεονέκτημα του δάσους έναντι όλων των άλλων χερσαίων οικοσυστημάτων και των καλλιεργειών. Εκτός, όμως, από την υδρονομική επίδραση του δάσους, η οποία συνίσταται στην αποτροπή των πλημμυρών και τον εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων και είναι πολύ σημαντική για τη χώρα μας, εξίσου σημαντική, ίσως και σημαντικότερη είναι και η επίδρασή του στην ποιότητα του νερού, ιδιαίτερα σε μια περίοδο που τα περισσότερα επιφανειακά αλλά και υπόγεια νερά έχουν ρυπανθεί και πολλές φορές έχουν καταστεί ακατάλληλα για οποιαδήποτε χρήση. Στο μέλλον, το σημαντικότερο προϊόν του δάσους θα είναι το νερό, τόσο ποσοτικά, όσο, και κυρίως, ποιοτικά. Επομένως η καταστροφή των δασών οδηγεί σε μια ακόμη σοβαρή απώλεια με όρους υδατικών πόρων.

- **Χωροταξική πολιτική**

Η πρόκληση έγκειται στην εύρεση ενός αποδεκτού συμβιβασμού μεταξύ ανταγωνιστικών αναγκών, χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα τους υδατικούς πόρους με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο. Είναι δηλαδή αναγκαία η συμφιλίωση ανάμεσα στη χωροταξία και την διαχείριση φυσικών πόρων. Όταν η χωροταξία δεν παίρνει υπ' όψιν την διαθεσιμότητα και την κατάσταση των υδατικών πόρων τότε δημιουργούνται σοβαρά αδιέξοδα, που οδηγούν σε γρήγορη παρακμή και υποβάθμιση. Σε περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα επάρκειας ή κακοδιαχείρισης των υδατικών πόρων, η ανεπάρκεια των πόρων αυτών θέτει σε κίνδυνο την τοπική ανάπτυξη και την αποτελεσματική εφαρμογή αναπτυξιακής πολιτικής.

Προβάλλει επιτακτική η ανάγκη συντονισμού χωροταξικής πολιτικής και πολιτικής υδατικών πόρων.

3. Η αναπτυξιακή διάσταση του νερού

Το νερό, έχει και **έντονη αναπτυξιακή διάσταση. Καθορίζει τη δυνατότητα ή την αδυναμία ανάπτυξης και επέκτασης των παραγωγικών δραστηριοτήτων και της παροχής υπηρεσιών, προσδιορίζοντας πολλές φορές και αυτήν την αποδοτικότητά τους.** Η αναπτυξιακή διάσταση του νερού συνδέεται με τις επενδύσεις που γίνονται για την παραγωγή και αξιοποίηση του νερού, ανάλογα με τη χρήση στην οποία θα διατεθεί το νερό και οι οποίες διακρίνονται σε επενδύσεις ύδρευσης (οικιακής χρήσης), άρδευσης και σε επενδύσεις λοιπών οικονομικών δραστηριοτήτων όπως η βιομηχανική χρήση, η παραγωγή ενέργειας, κλπ. Ή σε συνδυασμό δύο ή περισσότερων εξ αυτών, επενδύσεις πολλαπλού σκοπού. Από τις επενδύσεις αξιοποίησης των υδατικών πόρων της χώρας μας προκύπτουν άμεσα όσο και έμμεσα κοινωνικοοικονομικά οφέλη:

- **Άμεσα:** στις άμεσες θετικές επιπτώσεις περιλαμβάνονται η μείωση του κόστους παραγωγής και η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων κυρίως των γεωργικών και η ανάπτυξη παραγωγικών τομέων όπως ο τουρισμός.
- **Έμμεσα:** στις έμμεσες θετικές επιπτώσεις περιλαμβάνονται η αύξηση της απασχόλησης και των ατομικών εισοδημάτων, καθώς και η αύξηση των δημόσιων εσόδων.

Η απουσία ολοκληρωμένης πολιτικής για τη διαχείριση των υδατικών πόρων μπορεί να ανατρέψει και τις δύο κατηγορίες ωφελημάτων καθώς έχει αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε πολλές περιοχές της χώρας και έχει συσσωρεύσει προβλήματα και αδιέξοδα. Τα προβλήματα αυτά εκδηλώνονται κατά προτεραιότητα στις πιο ευάλωτες, από την άποψη του υδατικού ισοζυγίου περιοχές, όπως είναι τα νησιά, οι παράκτιοι υγρότοποι και υδροφορείς, είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι μεγάλα υδάτινα σώματα όπως ο Αξιός, ο Νέστος, ο Έβρος, οι Πρέσπες, η Βιστωνίδα αντιμετωπίζουν προβλήματα από ευτροφισμό μέχρι ρύπανση από σκουπίδια και μεταφερόμενη ρύπανση, η Κορώνεια

εκτιμάται ότι ούτε σε δέκα χρόνια δεν θα έχει ανακάμψει ακόμα και αν γίνουν τα έργα που έχουν εξαγγελθεί, ο Ασωπός, ο Πηνειός και πολλά άλλα.

Το άλλο σκέλος αφορά στις επιπτώσεις επί των δραστηριοτήτων τουρισμού, αναψυχής αλλά και παραγωγής τροφίμων, ποτών με νερό από ρυπασμένες περιοχές. Ήδη έχει τεθεί το θέμα της χρήσης του νερού από την υδατική λεκάνη του Ασωπού στις βιομηχανίες τροφίμων και ποτών της περιοχής.

4. Εξοικονόμηση νερού

Οι μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις σε μάλλον άνυδρες περιοχές, όπως είναι η Αθήνα, και η αυξημένη τουριστική κίνηση σε ξηρές περιοχές, όπως για παράδειγμα στα νησιά του Αιγαίου, εντείνουν τα προβλήματα τα οποία διαιωνίζονται, καθώς στις περισσότερες των περιπτώσεων τα μέτρα που επιλέγονται αποσκοπούν μόνο στην εξασφάλιση νερού χωρίς την παράλληλη αντιμετώπιση της σπατάλης του.

Οι χιλιάδες γεωτρήσεις που υπάρχουν λειτουργούν χωρίς ουσιαστικό έλεγχο, τα δεδομένα για το υδάτινο δυναμικό των νησιών είναι ελάχιστα έως ανύπαρκτα, οι εναλλακτικές μορφές εξοικονόμησης και διαχείρισης είναι περιορισμένες. Συχνά είναι τα φαινόμενα παράνομων αντλήσεων, ενώ οι ακατάλληλες αρδευτικές μέθοδοι και τα κακοσυντηρημένα δίκτυα οδηγούν σε σημαντικές απώλειες νερού. Θα πρέπει να ξεκινήσει μια **συστηματική ενημέρωση του κοινού για την ανάγκη εξοικονόμησης νερού ύδρευσης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο**. Πρέπει ακόμη να υπάρξει άμεσα μια συστηματική και **συντονισμένη προσπάθεια συντήρησης και βελτίωσης της λειτουργίας των δικτύων ύδρευσης από τις ΔΕΥΑ**, ώστε να περιορισθούν οι απώλειες νερού ύδρευσης που σε πολλές πόλεις μπορεί να φτάσει το 40-60% του καταναλισκόμενου νερού.

Σ' ό,τι αφορά στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού αυτή είναι ανύπαρκτη και είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι εκστρατείες ενημέρωσης για τη σωστή χρήση του νερού γίνονται μόνο όταν τα υδάτινα αποθέματα μειώνονται επικίνδυνα.

5. Ο ρόλος του πολίτη

Η πληροφόρηση και η διαβούλευση διασφαλίζονται με το άρθρο 14 της Οδηγίας 2000/60 για τα νερά. Σύμφωνα με αυτό τα Κ-Μ ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών στην υλοποίηση της οδηγίας ιδίως δε στην εκπόνηση, αναθεώρηση και την ενημέρωση των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού. Η εφαρμογή του άρθρου έχει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ως προς την ενεργοποίηση της διαβούλευσης, τον αναγκαίο χρόνο, τις πρακτικές λεπτομέρειες. Σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής της οδηγίας στις 22/12/2006 θα έπρεπε να λειτουργούν τα προγράμματα παρακολούθησης που διασφαλίζουν την πλήρη εικόνα της κατάστασης των νερών από πλευράς ποιότητας για κάθε υδατική λεκάνη και παράλληλα να έχει ενεργοποιηθεί το άρθρο 14 σε σχέση με την δημοσιοποίηση και την διαβούλευση επί των διαχειριστικών σχεδίων για κάθε υδατική λεκάνη. Στο π.δ. 51/2007 στο άρθρο 15 προβλέπεται η διαδικασία αυτή στο πλαίσιο των Περιφερειακών Συμβουλίων Υδάτων εφ' όσον αυτά συσταθούν και λειτουργήσουν.

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Ολοκλήρωση του θεσμικού πλαισίου δημιουργία των προϋποθέσεων για τη τήρησή του.
- Άμεση ενίσχυση του προσωπικού της Κεντρικής Υπηρεσίας Υδάτων και των Διευθύνσεων Υδάτων των Περιφερειών. Είναι ανάγκη να αξιοποιηθεί το επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό και να ενισχυθούν οι υπάρχουσες κρατικές δομές π.χ. το ΙΓΜΕ, στην κατεύθυνση της δημιουργίας βάσεων δεδομένων με την χρήση των νέων τεχνολογιών για μια αξιόπιστη και συνεχή παρακολούθηση της ποιότητας των νερών. Σε πολλές περιπτώσεις φορείς με τεχνογνωσία και συσσωρευμένη εμπειρία απαξιώνονται για να δώσουν τη θέση τους σε έωλα πρόσκαιρα σχήματα και τελικά η χώρα μένει χωρίς τα αναγκαία εργαλεία.
- Συντονισμός και αλληλοενημέρωση των υπηρεσιών που διενεργούν μετρήσεις και συλλέγουν στοιχεία που σχετίζονται με τους υδατικούς πόρους. όπως οι Διευθύνσεις Υδάτων των 13 Περιφερειών της χώρας, το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, το Υπουργείο Αιγαίου, η ΔΕΗ,

το ΙΓΜΕ, η ΕΜΥ, ώστε να διασφαλισθεί η συστηματικότητα των μετρήσεων, η αποθήκευση και η εύκολη πρόσβαση στα στοιχεία.

- Τα μέτρα για την λειψυδρία, η οποία αντιμετωπίζεται κυρίως με την διαχείριση της ζήτησης νερού, πρέπει να εξειδικεύονται σε επίπεδο περιφέρειας ή υδατικού διαμερίσματος, ή και σε μικρότερη κλίμακα εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο.
- Ανάλυση των στοιχείων ανά τομέα (γεωργία, οικιακή χρήση, βιομηχανία, αναψυχή) για να υπάρχει σαφής εικόνα για το πώς η κάθε δραστηριότητα επηρεάζει την ποσότητα, ή την ποιότητα του νερού.
- Η επαναχρησιμοποίηση του νερού στη βιομηχανία είναι μεγάλης σημασίας καθώς σήμερα το νερό που χρησιμοποιεί μια βιομηχανία παροχετεύεται ανεπεξέργαστο σε φυσικούς αποδέκτες (ποτάμια, λίμνες κλπ) προκαλώντας τη ρύπανσή τους, ενώ είναι δυνατό να επαναχρησιμοποιηθεί ακόμη και τριάντα φορές ύστερα από τον απαραίτητο καθαρισμό του. Η χρήση περιβαλλοντικών προτύπων διαχείρισης από τις βιομηχανίες τύπου ISO 14000 και EMAS II αποτελούν εργαλεία ελέγχου της επίτευξης προγραμμάτων εξοικονόμησης νερού από την βιομηχανία.
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών. Συνεπής και συνεχής περιβαλλοντική παιδεία σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Πρέπει να ξεκινήσει μια **συστηματική ενημέρωση του κοινού για την ανάγκη εξοικονόμησης νερού ύδρευσης σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.**
- Ενίσχυση της υδατικής έρευνας.
- Συστηματική και **συντονισμένη προσπάθεια συντήρησης και βελτίωσης της λειτουργίας των δικτύων ύδρευσης από τις ΔΕΥΑ**, ώστε να περιορισθούν οι απώλειες νερού ύδρευσης που σε πολλές πόλεις μπορεί να φτάσει το 40-60% του καταναλισκόμενου νερού.

Άρδευση

- Πρακτικά μέτρα εξοικονόμησης νερού, με καλύτερη διαχείριση, χρήση νέων τεχνολογιών εξειδικευμένα για κάθε περιοχή, για τα οποία υπεύθυνες πρέπει να είναι οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Υδάτων.
- Συστηματικές δράσεις ενημέρωσης των αγροτών, σε συνεργασία και με τους ΟΤΑ και τις λοιπές Υπηρεσίες του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.
- Περιορισμός των απωλειών των δικτύων και άμεσες και στοχευμένες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των εκτάκτων αναγκών σε νερό διαφόρων περιοχών.

Όλα αυτά είναι επιμέρους κομμάτια μιας αναγκαίας ολοκληρωμένης υδατικής πολιτικής με χρονοδιαγράμματα και πόρους και απώτερο σκοπό την διατήρηση σε καλή κατάσταση των υδατικών πόρων, την προστασία της δημόσιας υγείας και των οικοσυστημάτων.